

Nestplaatskeuze – stress – bij Gierzwaluwen

Hein Verkade

Gierzwaluwen voelen zich thuis in de lucht. In hun eerste levensjaar vliegen ze dag en nacht. Een landing bij een mogelijke nestplaats is dan een hele overwinning. Vaak vliegen zij dagen achtereen rond en haken aan bij een mogelijke toekomstige nestplek. Dit wordt vele malen herhaald voordat ze de holte daadwerkelijk binnengaan. Het lijkt er dus op dat de keuze van een nestplaats reeds buiten wordt gemaakt. Maar dat blijkt niet altijd het geval. Voordat er wordt gekozen worden meerdere plekken verkend. En de keuze lijkt soms zelfs problematisch.

2017

In de schuur bij Douzastraat 47 in Noordwijk-Binnen zijn negen identieke invliegplaatsen met daarachter nestkastjes aangebracht voor Gierzwaluwen. Zes hiervan hangen verspreid onder het zuidoostelijke dakvlak, en drie vlak naast elkaar op de noordwestelijke helft. De eerste 13 jaar broedden er steeds één of twee paartjes. Het broedproces werd gevolgd door steeds te kijken door een glazen raampje in de kastjes. Dit was tijdrovend en je kon maar in één kastje tegelijk turen onder matige lichtomstandigheden. Dat veranderde in 2010 toen in vier kastjes een minicamera werd geïnstalleerd. Deze konden tegelijk worden bekeken via een beeldscherm. Er werd gekozen voor het bewoonde kastje G achter het zuidoostelijke dakvlak en de drie kastjes A, B en C op het noordwesten, waarvan er toen één bewoond was. In 2012 verdween dit paartje en bleven deze drie kastjes jaren leeg. Dit veranderde op 7 juli 2017 toen er voor het eerst weer een vogel in kastje B verscheen. 's Nachts was ie niet aanwezig, maar de volgende avond zaten er twee vogels in kast C. Ze gedroegen zich nogal nerveus en moesten aan elkaar en aan de nieuwe omgeving wennen. Tot 1 augustus sliepen er vogels in de kastjes. Soms één en andere avonden twee. Ze wisselden regelmatig van slaapplek. Kastje C werd het meest gebruikt: 13x en B 5x. Op 3 avonden zaten de vogels in twee verschillende kastjes: 2x in A en C en 1x in B en C. Het werd niet duidelijk of zij dit bewust deden om zo de beste plek te kunnen kiezen, of dat ze regelmatig per ongeluk het verkeerde kastje binnenvlogen. Met hulp van vogelringer Maarten Verrips kon middels de camerabeelden worden vastgesteld dat zeker één vogel pas een jaar oud was. Onervarenheid kan dus ook een rol hebben gespeeld.

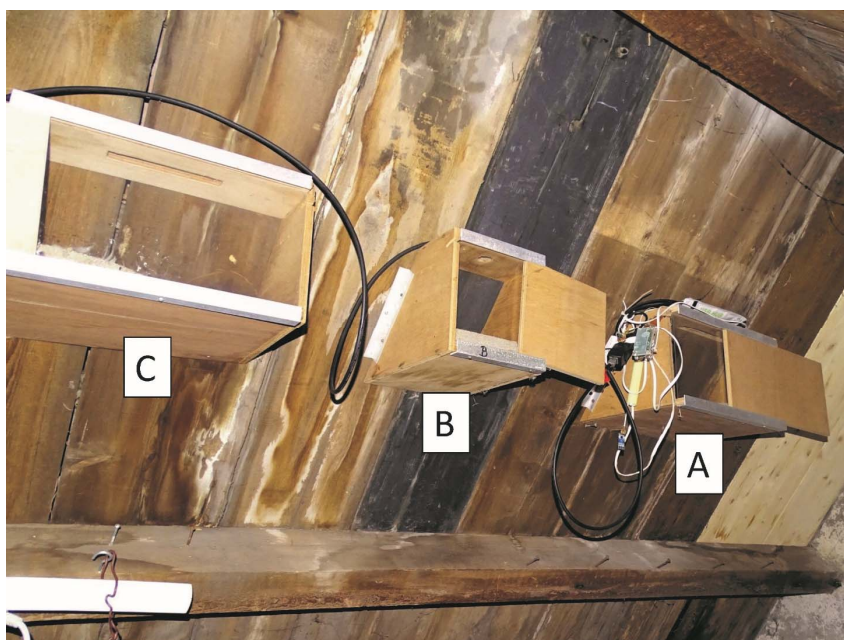
2018

In mei 2018 wordt met spanning gewacht op de vogels. Keren zij terug en welk kastje zullen zij uiteindelijk kiezen? Op 19 mei is het zover. Er zit een vogel in kastje B. De avond erop zit ie in C en dan duurt het tot 25 mei voordat hij weer in B verschijnt.

Er arriveert een tweede vogel op 26 mei en die dag worden zij regelmatig in A, B en C gezien, maar 's nachts zitten zij gescheiden in B en C. Tot 2 juni lijkt het wel een roulette. Zowel overdag als 's nachts zitten zij steeds in een ander kastje, het meest in A en C.

Op 3 juni wordt er een ei gelegd in de nestkom van kastje C, de twee vogels zitten ernaast. Er lijkt dus definitieve keuze gemaakt...maar het wordt nog gekker...de dag erop zitten de vogels 's avonds weer gescheiden in A en C. In de ochtend van de vijfde juni ligt er ook een ei in kast A! In de avond zitten beide vogels op het nest in C en een het eitje in A zonder vogels. De volgende ochtend ligt het ei zonder oudervogel in A maar wel een op nest C. 's Middags is de situatie precies omgekeerd...!

Dit is gedoemd te mislukken en daarom besluit ik tegen mijn principes in om in te grijpen. Terwijl beide vogels buiten zijn leg ik het eitje uit A bij die in nestkom C in de hoop dat er nu eindelijk een vaste plek gekozen zou worden. Ik ben vooral benieuwd hoe de vogels zullen reageren, en of beide eitjes bevrucht zijn. 's Avonds lijkt het eerste geslaagd, beide vogels zitten op de twee eitjes in



Schuur Douzastraat. Drie naast elkaar gelegen nestkastjes A, B en C.

kast C. Maar de volgende ochtend zit er één vogel op nest C en de ander loopt nerveus rond in kastje A. Deze verdwijnt even later en verschijnt binnen een minuut in B met hetzelfde zoekende gedrag..... Kennelijk op zoek naar een ei..... Na een vergeefse zoektocht weer naar buiten en vrijwel direct in C naar binnen. De rust keert weer. Daarna blijven beide vogels hokje C trouw en op 29 juni worden voor het eerst twee jongen in de nestkom waargenomen. De vogels konden moeilijk tot de beslissing komen welk kastje de nestplek zou worden. De unieke wijze waarop dit proces kon worden vastgesteld doet de vraag rijzen of deze nestplaatskeuze-stress vaker voorkomt bij Gierzwaluwen. Op alle andere plaatsen kan dit alleen van buitenaf worden gevolgd en is dus moeilijk vast te stellen. Toch zijn er aanwijzingen dat het elders ook gebeurt.





Zeewinde. Drie invliegplaatsen onder de nok. De bestaande nestplaats 2, de verkende plek 15 en de mogelijk nieuwe nestplek 23.

Zeewinde

Tijdens de vijfjaarlijkse telling van alle invliegplaatsen van Gierzwaluwen wordt ook in de Zeewinde in het Middengebied gepost. Al meer dan vijf jaar broedt er een paartje onder de nokhoekpan van huisnummer 2. Ook in 2018 is deze plek bezet.

Op weg naar de wijk Boerenburg wordt steeds een route door het Middengebied genomen. Het beeld is rustig en duidelijk tot 28 juni. Op die dag cirkelt er een groepje van 3-4 vogels rond de daken en zij hebben vooral belangstelling voor de nokken van nr. 2, 15 en 23. De bestaande nestplaats en mogelijk nieuwe plekken. 's Avonds ziet Jan Jacobs geen enkele activiteit rond de potentiële nokhoeken.

Enkele dagen later is er rond het middaguur weer veel vliegverkeer. Twee vogels draaien hun rondjes langs de drie plekken. Op precies hetzelfde moment vliegt de één onder de nok van nr. 15 en de ander bij nr. 23 naar binnen. De eerste komt na 10 minuten weer naar buiten en de tweede na een half uur. Vijf minuten later vliegt er weer een vogel bij nr. 23 naar binnen en blijft daar 10 minuten. Twee dagen later wordt in de avondschemer weer gepost. Er zijn nu drie gierzwaluwen rond de beide nokken. De nok van nr. 23 wordt regelmatig aangevlogen en om vijf voor half elf vliegen er twee vogels vlak achter elkaar naar binnen. Rond de nok van nr. 15 is geen enkele activiteit meer.

In de Zeewinde lijkt zich een nieuw paartje te willen vestigen. Ook hier worden blijkbaar eerst meerdere potentiële nestplekken verkend.

Discussie

De vogels die in 2017 de kastjes in de Douzastraat bezochten, arriveerden pas heel laat in het broedseizoen. Jonge vogels (één jaar oud) komen als laatste terug uit Afrika en verkennen dan globaal de vestigingsmogelijkheden. Sommige blijken dan toch al verschillende potentiële broedholtes binnen te vliegen. In dit geval zijn dat drie identieke invliegplaatsen dicht bij elkaar. Het zou dus kunnen zijn dat de onervaren jonge vogels regelmatig 'misvliegen', maar het kan ook een bewuste strategie zijn.

Het zijn zeer waarschijnlijk dezelfde vogels, die het jaar erop rond 19 mei in de kastjes verschijnen. Subadulte vogels komen vroeger terug dan de jaarlingen, maar na de ervaren adulten. Het is op zijn minst opvallend dat er toen weer twijfel over de nestplaatskeuze ontstond. Mogelijk was maar één vogel teruggekeerd uit Afrika en heeft deze een nieuwe partner gevonden en naar binnen gelokt. Het zou dus kunnen zijn dat daardoor opnieuw een keuzeprobleem ontstond.

De vogels in de Zeewinde werden pas eind juni als nestzoekers ontdekt. Dit wijst erop dat ook dit nog jonge vogels waren. Er is echter geen sprake van identieke invliegplekken vlak naast elkaar zoals in de Douzastraat, want er zitten nog vier huizen tussen. Hier lijkt een bewuste keuze meer voor-de-hand liggend. Het is onbekend of de eventuele nestplekken erachter even geschikt zijn.

Waarschijnlijk hebben jonge gierzwaluwen meerdere opties voordat een nestplek definitief wordt gekozen. Natuurlijk zal het ene paar daar doortastender in zijn dan de ander.

Waren de vogels in de Douzastraat extreme treuzelaars en hadden zij last van keuze-stress

